

TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA AHOLI DAROMADLARINI OSHIRISHDAGI O‘RNI*Andijon davlat texnika instituti**4-bosqich talabasi **Qurbonaliyev Humoyun***

Annotatsiya. Mazkur maqolada tadbirkorlik faoliyatining mamlakat iqtisodiy taraqqiyotidagi ahamiyati, aholi daromadlarini oshirishdagi o‘rni hamda fuqarolar farovonligini ta’minlashdagi ta’siri yoritilgan. Shuningdek, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish orqali yangi ish o‘rinlarini yaratish, kambag‘allikni qisqartirish, hududlarni kompleks rivojlantirish va aholi bandligini ta’minlash masalalari tahlil qilingan. O‘zbekistonda tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar hamda istiqboldagi vazifalar haqida fikr yuritilgan.

Kalit so‘zlar: tadbirkorlik, aholi daromadlari, kichik biznes, xususiy tadbirkorlik, bandlik, iqtisodiy o‘shish, farovonlik, innovatsiya, investitsiya.

Abstract. This article highlights the importance of entrepreneurial activity in the country's economic development, its role in increasing household incomes, and its impact on improving public welfare. It also analyzes the issues of creating new jobs, reducing poverty, ensuring employment, and promoting comprehensive regional development through the advancement of small business and private entrepreneurship. Furthermore, the paper discusses the reforms being implemented in Uzbekistan to support entrepreneurship and outlines the key priorities for its future development.

Keywords: entrepreneurship, household income, small business, private entrepreneurship, employment, economic growth, welfare, innovation, investment.

Kirish. Bozor iqtisodiyoti sharoitida tadbirkorlik iqtisodiy taraqqiyotning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Har qanday mamlakatning iqtisodiy salohiyati, avvalo, unda faoliyat yuritayotgan tadbirkorlik subyektlarining rivojlanish darajasi bilan belgilanadi. Tadbirkorlik ishlab chiqarishni kengaytirish, xizmatlar ko‘rsatish hajmini oshirish, yangi ish o‘rinlarini yaratish va aholi daromadlarini ko‘paytirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Bugungi kunda O‘zbekistonda tadbirkorlikni rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda. Tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash, biznes yuritish uchun qulay sharoitlar yaratish, kredit va moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish orqali iqtisodiy faollikni oshirishga alohida e’tibor qaratilmoqda.

Aholi daromadlarining oshishi mamlakat iqtisodiy rivojlanishining muhim ko‘rsatkichlaridan biri hisoblanadi. Daromadlarning o‘shishi fuqarolarning turmush darajasini yaxshilash, ijtimoiy barqarorlikni ta’minlash va kambag‘allik darajasini

kamaytirishga xizmat qiladi. Shu sababli tadbirkorlik va aholi daromadlari o‘rtasidagi bog‘liqlikni o‘rganish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Tadbirkorlikning iqtisodiy mohiyati va ahamiyati.

Tadbirkorlik – bu foyda olish maqsadida tavakkalchilik asosida amalga oshiriladigan mustaqil xo‘jalik faoliyatidir. Tadbirkor mavjud resurslardan samarali foydalanib, yangi mahsulotlar ishlab chiqaradi yoki xizmatlar ko‘rsatadi. Tadbirkorlik faoliyatining asosiy maqsadi nafaqat daromad olish, balki iste‘molchilar ehtiyojlarini qondirish va bozor talabiga mos mahsulotlar yaratishdan iborat.

Tadbirkorlik iqtisodiyotning harakatlantiruvchi kuchi hisoblanadi. U ishlab chiqarish hajmining oshishiga, yangi texnologiyalarning joriy etilishiga va raqobat muhitining shakllanishiga xizmat qiladi. Ayniqsa, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik iqtisodiyotning eng faol sektorlaridan biri bo‘lib, aholi bandligini ta‘minlashda muhim o‘rin egallaydi.

Tadbirkorlik va aholi daromadlari o‘rtasidagi bog‘liqlik.

Aholi daromadlarini oshirishda tadbirkorlikning o‘rni beqiyosdir. Tadbirkorlik subyektlari tomonidan yangi korxonalar tashkil etilishi natijasida qo‘shimcha ish o‘rinlari yaratiladi. Bu esa fuqarolarning doimiy daromad manbaiga ega bo‘lishiga yordam beradi.

Tadbirkorlik faoliyati rivojlangan hududlarda aholi daromadlari ham yuqori bo‘ladi. Chunki ishlab chiqarish va xizmat ko‘rsatish hajmining ortishi mehnatga bo‘lgan talabni kuchaytiradi. Natijada ish haqi miqdori oshadi va aholining xarid qobiliyati yaxshilanadi.

Bundan tashqari, tadbirkorlik faoliyati davlat byudjetiga tushadigan soliqlar hajmini ham ko‘paytiradi. Ushbu mablag‘lar hisobidan ijtimoiy sohalarni rivojlantirish, ta‘lim va sog‘liqni saqlash tizimini takomillashtirish imkoniyati yaratiladi.

Tadbirkorlik jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biri hisoblanadi. U nafaqat iqtisodiy o‘sishni ta‘minlaydi, balki aholi turmush darajasini yaxshilash, bandlikni oshirish va ijtimoiy muammolarni hal etishga ham xizmat qiladi. Tadbirkorlikning rivojlanishi natijasida fuqarolarning iqtisodiy faolligi ortadi, o‘z mehnati orqali daromad topish imkoniyatlari kengayadi.

Ayniqsa, yoshlar va xotin-qizlarning tadbirkorlik faoliyatiga jalb etilishi jamiyatda iqtisodiy mustaqillikni mustahkamlashga yordam beradi. Bu esa oilalarning daromad manbalarini ko‘paytirib, ularning farovonligini oshiradi. Tadbirkorlik faoliyati natijasida aholi o‘rtasida ishbilarmonlik, tashabbuskorlik va mas‘uliyat kabi muhim fazilatlar shakllanadi.

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning aholi farovonligiga ta‘siri.

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik iqtisodiyotning eng muhim tarmoqlaridan biri hisoblanadi. Ular yangi ish o‘rinlari yaratish, mahalliy resurslardan samarali

foydalanish va aholining daromadlarini oshirishga xizmat qiladi. Kichik biznesning afzalliklaridan biri uning bozor talablariga tez moslasha olishidir.

Bugungi kunda ko‘plab oilalar o‘z biznesini tashkil etish orqali daromad topmoqda. Savdo, xizmat ko‘rsatish, hunarmandchilik va qishloq xo‘jaligi sohalarida faoliyat yuritayotgan tadbirkorlar nafaqat o‘z oilasining, balki boshqa fuqarolarning ham bandligini ta‘minlamoqda. Natijada aholi daromadlari ortib, turmush sifati yaxshilanmoqda.

Tadbirkorlikning hududlar rivojlanishidagi o‘rni.

Hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishda tadbirkorlik muhim o‘rin tutadi. Har bir hududning iqtisodiy salohiyati undagi ishlab chiqarish korxonalari, xizmat ko‘rsatish obyektlari va biznes subyektlarining faoliyati bilan chambarchas bog‘liq.

Qishloq hududlarida tadbirkorlikning rivojlanishi yangi ish o‘rinlari yaratish bilan birga, aholining shaharlarga migratsiyasini kamaytiradi. Mahalliy xomashyo resurslaridan samarali foydalanish esa hudud iqtisodiyotining mustahkamlanishiga xizmat qiladi. Shu sababli tadbirkorlikni rivojlantirish hududlar o‘rtasidagi iqtisodiy tafovutlarni kamaytirishda muhim vosita hisoblanadi.

Tadbirkorlik va innovatsion rivojlanish.

Zamonaviy iqtisodiyot sharoitida innovatsiyalar iqtisodiy taraqqiyotning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Innovatsion tadbirkorlik yangi texnologiyalarni ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish orqali ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi.

Innovatsion g‘oyalar asosida tashkil etilgan korxonalar bozor talabiga mos mahsulotlar ishlab chiqarib, ichki va tashqi bozorda raqobatbardoshlikni ta‘minlaydi. Bu esa korxonalarining daromadlarini oshiradi va yangi ish o‘rinlarining yaratilishiga zamin yaratadi. Natijada aholi daromadlari ortib, iqtisodiy o‘sish sur‘atlari jadallashadi.

Oilaviy tadbirkorlik va aholi daromadlari.

Oilaviy tadbirkorlik aholi daromadlarini oshirishning samarali yo‘nalishlaridan biridir. Oilaning bir necha a‘zolari birgalikda faoliyat yuritib, qo‘shimcha daromad manbalarini yaratadilar. Ayniqsa, hunarmandchilik, chorvachilik, issiqxona xo‘jaligi va xizmat ko‘rsatish sohalarida oilaviy tadbirkorlik keng rivojlanmoqda.

Oilaviy tadbirkorlikning rivojlanishi natijasida ishsizlik darajasi kamayadi, oilalarning iqtisodiy ahvoli yaxshilanadi va jamiyatda o‘rta mulkdorlar qatlami shakllanadi. Bu esa mamlakat iqtisodiy barqarorligiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi.

O‘zbekistonda tadbirkorlikni rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar.

So‘nggi yillarda O‘zbekistonda tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash va rivojlantirishga qaratilgan keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, tadbirkorlarga soliq imtiyozlari berish, kredit ajratish tartibini soddalashtirish, biznesni

ro'yxatdan o'tkazish jarayonlarini yengillashtirish kabi chora-tadbirlar amalga oshirildi.

Bundan tashqari, yoshlar va xotin-qizlar tadbirkorligini qo'llab-quvvatlash maqsadida maxsus dasturlar joriy etilgan. Ushbu islohotlar natijasida mamlakatda tadbirkorlik subyektlari soni ortib bormoqda va yangi ish o'rinlari yaratilmoqda.

Tadbirkorlikni rivojlantirish orqali kambag'allikni qisqartirish.

Kambag'allikni qisqartirishda tadbirkorlik muhim vosita hisoblanadi. Tadbirkorlikning rivojlanishi aholining daromad topish imkoniyatlarini kengaytiradi va ularning iqtisodiy faolligini oshiradi. Natijada fuqarolar o'z ehtiyojlarini mustaqil ravishda qondirish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Yangi tashkil etilgan korxonalar va biznes subyektlari aholini ish bilan ta'minlaydi, bu esa kambag'allik darajasining pasayishiga olib keladi. Shu sababli tadbirkorlikni rivojlantirish davlatning ijtimoiy siyosatida muhim yo'nalishlardan biri hisoblanadi.

Xulosa va takliflar.

Xulosa qilib aytganda, tadbirkorlik mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishini ta'minlovchi asosiy omillardan biridir. U yangi ish o'rinlarini yaratish, aholi daromadlarini oshirish, kambag'allikni qisqartirish va fuqarolar farovonligini yuksaltirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanishi iqtisodiy o'sishni jadallashtirib, hududlar taraqqiyotiga xizmat qiladi.

Kelgusida tadbirkorlikni yanada rivojlantirish, innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash, yoshlar va xotin-qizlarning biznesdagi ishtirokini kengaytirish orqali aholi daromadlarini yanada oshirish mumkin. Shu bois tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish mamlakat iqtisodiy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent, 2023.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
3. Abdullayev Yo. Iqtisodiyot nazariyasi. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2020.
4. Vahobov A.V. Makroiqtisodiyot. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2019.
5. Qosimova M.S. Kichik biznes va tadbirkorlik asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiyalar, 2021.
6. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlari.